

JEUGÈNIE IONIESCO
IDRÁMÁK

**JACQUES VAGY
A BEHÓDOLÁS**

(NATURALISTA SZÍNEMŰ)

FORDÍTOTTA BOGNÁR RÓBERT

SZEREPLŐK

JACQUES

JACQUELINE, a húga

JACQUES PAPA

JACQUES MAMA

JACQUES NAGYPAPA

JACQUES NAGYMAMA

ROBERTE I. *A két szerepet ugyanaz*

ROBERTE II. *a színésznő játssza*

ROBERT PAPA

ROBERT MAMA

Roberte II. maszkja – Jacques Noël modellje alapján. A két középső szem a színésznő valódi szeme. Továbbá a száj és az arc alsó (vonalkázott) része is igazi

DÍSZLET

A díszlet szürke és komor. Rendetlen szobabelső. Hátral, jobbra keskeny, alacsony ajtó. Hátral, középen ablak – gyér fény jön be rajta –, piszkos függönnyel. Semmit sem ábrázoló festmény, a színpad közepén poros, kopott karosszék; éjjeliszekevény; meghatározhatatlan, furcsa, egyszersmind mindennapi tárgyak, például ócska papucs; talán egy rozszant kanapé is van az egyik sarokban; sánta székek.

Amikor felmegy a függöny, Jacques a roskatag karosszékbe roskadva mogorván bámul maga elé; kalap és kinőtt ruha van rajta. A családja körülállja (vagy körülüli). Mindenkinek elnyűtt a ruhája. A komor, sötét díszlet a hódítás jelenetében a világítás segítségével átalakul: zöldessé válik, a jelenet végére akváriumszerűvé; a legvégén újra elsötétül.

A szereplők maszkot is viselhetnek, ha tetszik – Jacques-ot kivéve.

Néhány másodpercig csend van a színen

JACQUES MAMA (sír) Fiam! gyermekem! Pedig mit meg nem tettünk érted! Az a sok áldozat! Ezt soha nem gondoltam volna rólad. Te voltál az én reménységem... Még most is az vagy, mert nem tudom elhinni, nem és nem, *per Bacco*, hogy megmakacsolod magadat. Hát már nem szereted a szüleidet, a ruháidat, a húgodat, a nagyszüleidet? Gondolj arra, fiam, gondolj arra, hogy cumiból etettelek, pelenkában szárítottalak, amiként a nővéredet is egyébiránt... (Jacques-line-nak) Igaz, leányom?

JACQUELINE Igaz, mamus. Mennyi-mennyi áldozat, mennyi-mennyi nyaldozat!

JACQUES MAMA Na, látod! Én poroltam ki először a nadrágodat, fiam, én bizony, nem a társaságunkban lévő szülőapád, pedig ő nagyobb tud ütni, lévén erősebb, mégis én voltam az, mert oly nagyon szerettelek. És én vontam meg a süteményt is a szádtól, én csókolgattalak, ápoltalak, szelídítettelek, én tanítottalak meg cseperedni, csepe-regni, csevegni, én tettem mindenféle finomságot a Mikulás-cipődbe. Megtanítottalak lépcsőn járni, ha lépcsőt kellett járni, csalánnal dörzsöltem a térdedet, ha azt akartad, hogy csípjen. Több vol-

tam neked, mint holmi anya, igazi barátnő voltam, férj, fürj, bizalmas, hatalmas. Nem volt akadály, nem volt barikád, mely előtt meghátráltam volna, csak hogy kielégítsem gyermeki vágyaidat. Ó, háládatlan fiú, hát már arra sem emlékszel, amikor ölembe vettelek, és kitéptem az aranyos kis tejfogaidat és a lábörmeidet, hogy halljam, amint úgy bögsz, mint egy imádni való kisboci?

JACQUELINE Ó, a bocikák, azok olyan aranyosak! Buú! Buú!

JACQUES MAMA Nahát, hogy milyen csökönyös vagy! Nem hallgatsz a szép szóra.

JACQUELINE Bedugja a fülét, és undorgós képet vág.

JACQUES MAMA Ó, én boldogtalan anya! Egy szösörnyet hoztam a világra! Te vagy az a szösörny. Nagyanyád kíván szólni veled. Nyolcvan esztendő görényeszi a vállát. Talán ő hatni tud rád korával, múltjával és jövőjével.

JACQUES NAGYMAMA (*nyolcvanéves hangon*) Figyelj rám, jól figyelj! Nagy tapasztalat áll mögöttem, és sok minden egyéb. Volt nékem egy üknagybátyám, amiként néked is, és volt annak három lakása. Két lakásának megadta a címét meg a telefonszámát, de a harmadikét soha, ott bújt el néhanapján, merthogy amúgy a kémiparban tevékenykedett. (*Jacques konokul hallgat*) Nem, nem sikerült meggyőzőnöm. Ó, jaj szegény fejünknek!

JACQUELINE Most pedig nagyatyád szeretne beszélni veled. Sajnos nem tud. Öreg hozzá. Százesztendőös.

JACQUES MAMA (*felzokog*) Szájkeszkendőös.

JACQUES PAPA Süket és néma. Eltotyakosodott szegény.

JACQUELINE Csak énekelni bír.

JACQUES NAGYPAPA (*szájkeszkendőös hangon*) Hm! Hm! Öö! Öh! Hm! (*Rekedten, de erővel*)

Zeng a dal, he-he-he-hej!

Dalol a kor-he-he-he-hely:

Nem vagyok már fiata-ha-hal,

de jól esik az ita-ha-ha-hal.

Jacques konokul hallgat

JACQUES PAPA Minden hiába, nem lehet megindítani.

JACQUELINE Édes bátyám... Te rohadékozló fiú! Bár mérhetetlen szeretet feszíti pukkadásig testvéri szívemet, gyűlöllek és utányérlak. Megríkatod anyát, felbosszantod apát azzal a nagy csúnya detektívbauszával, meg az aranyos, nagy szőrös, tyúkszemes lábával. És nézd, mit műveltél a nagyszüleiddel! Nem vagy szófogadó fiú. Ezért megbüntettek. Soha többé nem hívom el a lánypajtásaimat, hogy nézhesd, amikor pipilnek. Azt hittem, szófogadóbb vagy. Na, ne ríkasd a mamát, ne mérgesítsd a papát! Ne szégyenpirosítsd nagyanyát és nagyapát!

JACQUES PAPA Nem vagy a fiam. Megtagadlak. Nem vagy méltó a fajtámhoz. Anyádra ütöttél meg az ő idióta, agyalágyult pereputtyára. Anyád nem számít, mert ő csak egy nő, és micsoda nő! Fölösleges volna e helyütt a dicsőseggét lengenem. Csupán a következőket akartam mondani: gáncs nélküli nevelésben részesültél, akár egy arisztokretén, beleszülettél egy hamisítatlan lékvérű csalánba, mindent megkaptál, ami dukakál a rangodnak, nemednek, eget kérő költői bénádnak, melyből – ha rászánnád magad – kicsalogathatnád mindazt, amit még tulajdon véred is csak tökéletlen szavakkal tudna kifejezni, és te ennek ellenére méltatlannak bizonyulsz a te őseidhez, és az én őseimhez, akik velem egyetemben megtagadnak téged, valamint az utódaidhoz is, akik alkalmasint sose fogják meglátni a napvilágot, mert inkább megöletik magukat, még mielőtt megszületnének. Te gyilkos! Te gatyaszomorító. Nincs mit irigyelned rajtam. Már bánom, hogy az a szerencsétlen gondolatom támadt, hogy fiam legyen, és ne pipacsom. *(Az anyának)* Ez is a te bűnöd.

JACQUES MAMA Ó, jaj, hitvesem! Azt hittem, jót cselekszem. Halálosan és életesen el vagyok keseredve.

JACQUELINE Szegény mamusz!

JACQUES PAPA Ez a mamlasz, ez az istenverte mamlasz is csak a te ostoba női szeszélyedből született meg a világ csúfjára.

JACQUES MAMA Ó, jaj! Ó, jaj! *(A fiának)* Ládd, mit kell elszenvednem miattad atyádtól, aki már nem rágja meg érzeményeit, hanem lebaránít engemet.

JACQUELINE *(a fivérének)* Durr bele koppan, mert ha nem, hát lesz még innen is onnan is árva.

JACQUES PAPA Hiába is aszaltok, marasztaltok, a végzet visszavonhatatlanul betejesegett. Nincs maradásom. Méltó akarok maradni erődeimhez. Az én pástomon a hagyomány, hát nem hagyom ám. Lelécelek. Sutyty!

JACQUES MAMA Ó! Ó! Ne menj el! (*A fiának*) Látod? Atyád elhagy bennünket miattad.

JACQUELINE (*sóhajt*) A szakadér!

JACQUES NAGYPAPA (*énekel*) Korhely dalol . . . a fá-há-hák alól . . .

JACQUES NAGYMAMA (*az öregnek*) Hallgass! Hallgass, mert kupán csaplak!

Kupán csapja az öreget; a sipka az orrára csúszik

JACQUES PAPA Megmásíthatatlan szándékom, hogy sorsára hagyom ezt a helyet. Mást már nem tehetek. Visszavonulok a szomszéd szobába, összepakolok, és nem látok többé, csak az étkezések alkalmával, néha napközben, és nagy-nagy ritkán éjszaka. (*Jacques-nak*) A puzdrát pedig visszaadd! Ha belegondolok, hogy azért történt ez az egész, hogy Jupiter jubiláljon.

JACQUELINE Ó, apa . . . ez pubertáskori tudatzavar.

JACQUES PAPA Elég! Kár a szóért. (*Távözóban*) Isten veled, szukafattytya, atyafattyta fiú, isten veled, asszony, isten veled, fivér, isten veled, fivéred nővére.

Határozott léptekkel kiviharzik

JACQUELINE (*keserűen*) Szukatyja fattya! (*A fivérének*) Hogy bírod ezt a lelkedre venni? Magát sértegetvén őt sértegeti. És fordítva.

JACQUES MAMA (*a fiának*) Ládd-e, ki vagy tagadva, átkozva. Rád fogja testálni hát az egész vagyont, de azt nem teheti, jaj, Istenem, jaj, Istenem!

JACQUELINE (*a bátyjának*) Most először, ha nem utószor rendez ilyen jelenetet a mamának, és én nem is tudom, hogy fogunk kimászni belőle.

JACQUES MAMA Fiam! Fiam! hallgass rám! Könyörgök, ne törődj az én derék anyai szívemmel, hanem csak mondd, mondd el nekem,

ami az ajkadra tolul. Ez a legjobb módja, hogy helyesen gondolkodj, értelmiségi és jó fiú módjára. (*Hiába vár feleletet, Jacques konokul hallgat*) Nem, te nem vagy jó fiú. Jöjj, Jacqueline, csak benned van annyi józan ész, hogy ne csapj a tenyeredbe.

JACQUELINE Ó, anyám! Minden út Rómába vezet.

JACQUES MAMA Hagyjuk magára testvérbátyádat, hadd sorvadozzon.

JACQUELINE Vagy inkább sírvadozzon.

JACQUES MAMA (*kézen fogja Jacqueline-t, és sírva távozik; a lány inkább maradna, nem veszi le a szemét a bátyjáról. A küszöbön Jacques mama a következő – immár történelmi – szavakra ragadtatja magát*) Még belekerülsz az újságba, te aktográfus!

JACQUELINE Ószeres!

Távoznak, nyomukban a nagypapával és a nagymamával, de megállnak az ajtónyílásban, és onnan leskelődnek befelé, a nézőtérrel jól láthatóan

JACQUES NAGYMAMA Vigyázat! a telefon . . . csak ennyit mondhatok.

JACQUES NAGYPAPA (*düldögélve dalol*)

Szu-szu-szutykos a korhely, de

Szé-szé-szépen szól a dal . . .

Távozik

JACQUES (*egyedül marad; gondolataiba mélyedve hallgat egy darabig; aztán ünnepélyesen*) Tegyük fel, hogy semmit se mondtam, de akkor mit akarnak tőlem?

Csend

Idő múltával Jacqueline visszajön. Eliókéltlen és mély érzéssel odamegy a bátyjához, és a szemé közé néz

JACQUELINE Hallgass ide, édes fivérem, édes honfivérem és édes honfitársam, testvérileg akarok szót felváltani veled, kétszemközt. Most utoljára jövök ide hozzád, ha nyilván nem is utószor, de hát

most mondd, ha már egyszer. Hát nem érted, hogy úgy küldtettem hozzád, mint egy postai levél, felbélyegezve, felbélyegezve éteri hangjaim által, szent egek!

Jacques nem vidul

JACQUES Ne emlegesd a szenteket!

JACQUELINE (*felfogta*) Ó, végre kimondta!

JACQUES (*mélységesen reménytelenül*) Légy méltó ama fivérhez, aki én vagyok!

JACQUELINE Távol álljon tőlem! Jegyezd meg: én nem vagyok egy halandzsi, ő nem egy halandzsi, ő sem egy halandzsi, és te sem vagy halandzsi.

JACQUES Na és aztán!

JACQUELINE Nem érted, amit mondok, mert nem bírsz követni. Ilyen egyszerű ez.

JACQUES Ugyan! Nektek, nővéreknek, nem számítanak az órák, pedig hogy múlik az idő!

JACQUELINE Nem erről van szó. Én nem vagyok tekintettel az efféle históriákra. De ránk tekint a História!

JACQUES Szavak, szavak! mennyi bűnt követnek el a ti nevetekben!

JACQUELINE Most mindent elmondok neked, huszonzét szó lesz az egész. Nos, íme, próbáld az agyadba vésni: te kronometrábilis vagy.

JACQUES És a többi?

JACQUELINE Ennyi. E három szóba mind a huszonzét beleértendő vagy beleérthető – attól függ, melyik helyes nyelvtanilag.

JACQUES Kro-no-met-rá-bilis! (*Elszörnyedve felsikolt*) Nem! az nem lehet! Nem!

Felpattan, lázasan járkál a színpad teljes szélétében

JACQUELINE De igen. Bele kell törődni.

JACQUES Kronometrábilis! kronometrábilis! Én? (*Lassan megnyugszik, beleroskad a karosszékekbe, hosszan tépelődik*) Nem, az lehetetlen, és ha mégis? Szörnyű. De hisz akkor kénytelen vagyok. Kínzó tanácstalanság... A családi állapot nem tartozik ide. Szörnyű, ször-

nyú! Az egész jogrendszer önmaga ellen fordul, ha nem tudjuk megvédeni.

Jacqueline diadalmas mosollyal otthagyja, hadd vívódjon: lábujjhegyen kimegy

JACQUES MAMA *(az ajtóban; halkán)* Bevált a rendszer?

JACQUELINE *(ajkára teszi az ujját)* Csitt, drága mamus! Várjunk még, várjuk meg a műtét eredményét!

Távoznak. Jacques nagy elhatározásra készül

JACQUES *(izgatott)* Vonjuk le a következtetéseket, a mozgatórugók rákényszerítenek. Kemény dolog, de hát ez a szabály játéka. Ha egyszer nekilódul, nem áll meg. *(Némán vívódik. Csak néha tör ki belőle:)* „Kro-no-met-rá-bilis, kro-no-met-rá-bilis”. *(Végül nem bírja tovább: kiáltva)* Hát jó, legyen! Imádom a szalonnás krumplit!

Jacques mama és Jacqueline, akik hallgatóztak és csak erre vártak, sebes léptekkel, ujjongva jönnek, nyomukban az öreg Jacques házaspár

JACQUES MAMA Ó, fiam, hát mégis a fiam vagy!

JACQUELINE *(az anyának)* Ugye, megmondtam, hogy az eszmém termékeny talajra talál benne!

JACQUES NAGYMAMA Lám, milyen igazam volt, hogy úgy kell megfőzni a répát, amikor még nincs meg a magához való esze, hogy . . .

JACQUES MAMA *(a lányának)* Te kis ravaszdi, te! *(Megcsókolja a fiát, az kényszeredetten hagyja)* Gyermekem! Hát igaz? Tényleg szereted a szalonnás krumplit? Micsoda boldogság!

JACQUES *(meggyőződés nélkül)* Igen, szeretem, imádom.

JACQUES MAMA Úgy örülök, olyan büszke vagyok rád! Mondd még egyszer, Jacques fiacskám, hadd hallom!

JACQUES *(gépiesen)*

Imádom a szalonnás krumplit.

Imádom a szalonnás krumplit.

Imádom a szalonnás krumplit.

JACQUELINE (*az anyjának*) Lassan a testtel! Ne koptasd el a gyermekedet, ha csakugyan anyai anya vagy!... Nocsak, dalra fakasztja nagyapát!

JACQUES NAGYPAPA (*énekel*)

Hej, hej, a kor-he-hely
 énekelt egy éneket,
 egy szé-hép szomorú da-ha-halt,
 egy vi-hi-dá-hám da-ha-halt...
 Ne bánts d a gyermeket,
 Ha ját-szani szeret,
 Hadd játsszon szegé-hény!
 Majd megnő a kislegény,
 És fut a nők, a nők után.

JACQUES MAMA (*az ajtó felé*) Gaston! Gyere gyorsan! A fiad... a fiad imádja a szalonnás krumplit!

JACQUELINE (*ő is*) Gyere, papa, gyere, azt mondta, hogy imádja a szalonnás krumplit.

JACQUES PAPA (*bejön; szigorúan*) Ez igaz?

JACQUES MAMA (*a fiának*) Mondd meg szépen apádnak, édes Jacques fiacskám, mit mondtál az imént a húgodnak és az anyucikádnak, aki nek összetört anyai szívét csak úgy hasogatja a kéjes anyai érzület.

JACQUES Szeretem a szalonnás krumplit.

JACQUELINE Imádod.

JACQUES PAPA Nos?

JACQUES MAMA Mondd szépen, kis bogaram!

JACQUES A szalonnás krumplit. A szalonnás krumplit, azt imádom.

JACQUES PAPA (*félre*) Lehet, hogy még sincs minden veszve? Végre észre térne? (*A feleségének és a leányának*) Az egész partitúrát?

JACQUELINE Persze, papa, hát nem hallottad?

JACQUES MAMA Bízzál a fiadban!... Az én kis fia-fiamban...

JACQUES PAPA (*a fiának*) Fiam, jöjj ünnepélyesen a karomba! (*Nem öleli meg*) Elég! Megtagadom, hogy megtagadtalak. Örülök, hogy imádod a szalonnás krumplit. Visszafogadlak a fajtámba. A hagyományba. Mindenbe. Újra szalonnaképe ssé nyilvánítalak. (*Jacqueline-nak*) A regionális törekvésekben is hinnie kell.

JACQUES NAGYMAMA Az is jelentékeny.

JACQUELINE Türelem, papa, mindennek eljön az ideje.

JACQUES NAGYPAPA He-he-hej, a kor-he-he-hely . . .

JACQUES NAGYMAMA (*kupán csapja az öreget*) Kuss!

JACQUES PAPA Megbocsátok neked. Elfelejttem, ha nem is jószántamból, ifjúkori vétkeidet, amiként a magaméit is, és természetesen szolgálatra rendellek családi és nemzeti törekvéseink üdvére.

JACQUES MAMA Milyen jóságos vagy!

JACQUELINE Ó, a malasztos lélek!

JACQUES PAPA Helyes! Malasztaljatok csak! (*A fiának*) Most rajtad a sors. Sorold!

JACQUES (*tompán*) Imádom a szalonnás krumplit.

JACQUELINE Ne vesztegessük az időt!

JACQUES MAMA (*a férjének*) Ha már így fordult a helyzet, meg kéne házasítanunk. Csak arra vártunk, hogy nyilvánosan és nyilvánvalóan bocsánatot kérjen, márpedig ez megtörtént. Minden a legnagyobb rendben, Jacques, a kitervelt terv valóra vált, minden kész a lakodalmra, itt a menyasszonyod. A szülei is. Maradj ülve, Jacques! Örülök, hogy elakadt a zokszavad. De elvárom, hogy minden hajad szálig udvarias légy . . .

JACQUES Jól van, na.

JACQUES PAPA (*tapsol*) És ímhol a menyasszony!

JACQUES Aha. Ez a jel.

Bevonul Roberte, a menyasszony, atyja, Robert papa és anyja, Robert mama. Robert papa jön az élen, kövér, behemót, tekintélyes férfiú, őt követi Robert mama, pufók, gömbölyded asszonyság; a szülők félrehúzódnak, és közrefogják Roberte-ot. Roberte menyasszonyi ruhát, fehér fátyolt visel; a bevonulása szenzációt kelt: Jacques mama elragadtatva összeteszi a két kezét, aztán feltartja a karját, aztán odamegy Roberte-hoz, közelről nézegeti, félénken megérinti, aztán fogdossa, végül szagolgatja; Roberte szülei baráti és szívélyes taglejtésekkel bátorítják; a nagymamának is meg kell szagolgatnia a menyasszonyt, a nagypapának is („He-ej, egy öreg kor-he-hely . . .” – énekl), Jacques papának is. Jacqueline Roberte láttára tapsikolni kezd

JACQUELINE Miénk a jövő!

Odamegy Roberte-hoz, felemeli a ruháját, belekiabál a fülébe, aztán szagolgatja. Jacques papa mértéktartóbban és méltóságteljesebben viselkedik, de azért kópésan kacsingat Robert papára és dévaj jelbeszédet folytat vele; Robert mama . . . nos, ő a jelenet végén egyedül áll a színpad előterében, bambán vigyorog; a nagypapa huncut, illetlen mozdulatokat tesz, sőt tovább is merészkedne, ha a nagymama meg nem akadályozná

JACQUES NAGYMAMA Nana! . . . Nana! . . . Hé, te! Még a végén . . . féltékeny leszek!

Jacques-ot hidegen hagyja a jelenet, miközben a többiek nagyban szagolgatják Roberte-ot, ő egykedvűen ül, és egyetlen megvető szót mond

JACQUES (*félre*) Szavojai!

Robert mama meghallja, elfelhősödik a tekintete, de nem kezd el rágódni a megjegyzésen, máris visszatér a mosoly az arcára. Int Roberte-nak, hogy menjen közelebb Jacques-hoz, de félénk a lány, szabódik, végül valósággal úgy kell odavonszolni: Robert papa húzza, Jacques mama és Jacqueline tolja. Jacques még mindig kifejezéstelen arccal, moccanatlanul ül

JACQUES PAPA (*észreveszi, hogy valami baj van, egy kicsit félrehúzódva áll, csípőre tett kézzel. Magában*) Legalább nem fog váratlanul érni a dolog.

Robert papa – Jacqueline, Jacques mama, Robert mama és a nagyszülők asszisztálásával – bemutatót tart Roberte értékeiből

ROBERT PAPA Van neki lába. Jó zamatos.

Jacqueline felemeli a menyasszony szoknyáját, hogy Jacques meggyőződhessen az állítás igazságáról

JACQUES (*vállat rándít*) Mindenkinek van.

JACQUELINE De neki azért, hogy járjon.

JACQUES MAMA Úgy bizony: hogy járjon!
 JACQUES NAGYMAMA Hogy járjon, és hogy megcsikizzen.
 ROBERT MAMA Na, mutasd meg neki!

És Roberte csakugyan jár a lábán

ROBERT PAPA Keze is van neki . . .
 ROBERT MAMA Mutasd!

Roberte odatartja Jacques-nek az egyik kezét, de olyan közelre, hogy majdnem kinyomja a szemét

JACQUES NAGYMAMA (*senki sem figyel rá*) Adhatok egy jó tanácsot?

JACQUELINE Elvégezni a piszkos munkát a háznál . . .

JACQUES Jól van, jól van . . . Azért sejtettem, hogy van keze.

ROBERT PAPA Nagylábujja . . .

JACQUELINE Az olyan buja!

JACQUES MAMA Bizony, bizony.

ROBERT PAPA A hónalja . . .

JACQUELINE Hol van? Ja!

JACQUES MAMA Ott, ott.

JACQUES NAGYMAMA (*nem figyelnek rá*) Adhatok egy jó tanácsot?

ROBERT MAMA És micsoda vádli! Ezt nevezem vádlinak!

JACQUES NAGYMAMA Akár az én időmben.

JACQUES (*fitymálva*) Melanchtonnak különb volt.

JACQUES NAGYPAPA (*rázendít*)

Hej a vé-hén kor-he-hely . . .

JACQUES NAGYMAMA Hé! (*Az öregnek*) Udvaroljál már egy kicsit nekem, a férjem vagy, nem?

JACQUES PAPA Jól figyelj ide, fiam! Remélem, megértetted.

JACQUES (*rezignáltan bólint*) Igen, igen . . . hát persze . . .

ROBERT PAPA Csípeje is van . . .

JACQUES MAMA Van bizony . . . Hogy jobban bekapjon, kisfiam.

ROBERT PAPA És sok zöld pattanás a tejeskávé bőréen, piros cici mályvaszín alapon, csiricsáré köldök, nyelv paradicsommártásban, rán-

tott lapocka, közmegebecsülésnek örvendő bélszínjava. Mi kell még magának?

JACQUES NAGYPAPA (*énekel*) Hej, a vén kor-he-he-hely...

JACQUELINE (*csóválja a fejét, széttárja, leejti a karját*) Ó, micsoda testvérrel vert meg a sors!

JACQUES MAMA Rossz természete van neki. Mindig sok bajom volt vele. Csak a pecsecsét szerette.

ROBERT MAMA Jaj, kedvesem, ez érthetetlen és hihetetlen! Ki gondolta volna! Ha én ezt tudom, akkor úgy készülünk...

ROBERT PAPA (*büszkén, egy kicsit sértetten*) Ő az egy szem lányunk.

JACQUES NAGYPAPA (*énekel*) He-he-hej, ez a kor-heely!

JACQUES MAMA Roppant kellemetlen!

JACQUES PAPA Jacques! Utoljára figyelmeztetek!

JACQUES NAGYMAMA Adhatok egy jó tanácsot?

JACQUES Na, jó. Rendben van. Benne vagyok a krumpliban.

Általános megkönnyebbülés, élénkség, gratulációk

JACQUELINE Végül mindig felülkerekedik benne a lelki finomság.

Jacques-ra mosolyog

JACQUES PAPA Nekem is volna egy kérdésem, ha megengedik. De ne vegyék rossz néven!

ROBERT PAPA Ugyan, ez egészen más! Mondja csak!

JACQUES PAPA Egy dolgot még mindig nem tudok: megvannak a potrohok?

JACQUES NAGYPAPA (*dévajul*) He... heee...

ROBERT MAMA Nahát...

JACQUES MAMA Ezt talán nem kellett volna.

ROBERT PAPA Azt hiszem... ööö... igen... meg kell lenniük... de egészen pontosan nem tudnám megmondani...

JACQUES PAPA Na és hol?

JACQUELINE Ejnye, papa! Hol, hol? Hát a potrohokban!

JACQUES PAPA Vagy úgy? Remek. Nekem ennyi elég. Rendben van.

JACQUES NAGYMAMA Adhatok egy jó tanácsot?

ROBERT MAMA Jaj . . . hála istennek!

ROBERT PAPA Én tudtam, hogy nem lesz semmi baj.

JACQUES NAGYPAPA (*énekel*)

Hej, hej a korhely

Párizs városában . . .

Keringőzik

JACQUES MAMA Úgyhogy igazán jó kezekbe kerül, ez aztán a hetyke pityke!

JACQUES PAPA (*a fiának*) Akkor hát megkötöttük a boltot. Kiválasztottuk neked a szíved választottját.

JACQUES MAMA Az a szó, hogy szív, mindig megríkat.

ROBERT MAMA Én is mindig elérékenyülök, ha meghallom.

ROBERT PAPA Egyik szemem sír, a másik kettő meghatódik.

JACQUES PAPA Ez a nagy igazság.

JACQUELINE Nincs ebben semmi különös. Minden szülő így van vele.

Ez az úgynevezett érzékenység a szó szoros értelmében.

JACQUES PAPA Ez csak ránk tartozik.

JACQUELINE Ne haragudj, papa! Ami a szívemen, a számon. De nem szánom-bánom.

JACQUES NAGYMAMA Adhatok egy jó tanácsot?

JACQUES MAMA Ó, az én kislányom mindig elsimítja a dolgokat.

Hiába, ez már csak a szakmájához tartozik.

ROBERT MAMA Mért, mi a szakmája?

JACQUES MAMA Nincs neki szakmája, drágám.

ROBERT PAPA Ez természetes.

JACQUES PAPA Azt éppen nem mondanám. De hát még nagyon fiatalka. (*Hangot vált*) Na, jó! Most állítsuk szembe egymással az ifjú párt. És lássuk a menyasszony orcáját. (*Robert papának és mamának*)

Ez csak egyszerű formalitás.

ROBERT PAPA Ó, persze, persze, mi sem természetesebb.

ROBERT MAMA Mi is épp ajánlani akartuk.

JACQUES NAGYMAMA (*mérges*) Adhatok egy jó tanácsot! . . . Eh, le vagytok szarva!

JACQUELINE És most lássuk a menyasszony orcáját!

Robert papa elhúzza a Roberte arcát takaró fehér fátylat. Mosolygós arca és két orra van – elragadtatott moraj, csak Jacques nem csatlakozik a kórushoz

JACQUELINE Ó! Elragadó!

ROBERT Na, mit szólnak hozzá?

JACQUES PAPA Csak volnék húsz évvel fiatalabb!

JACQUES NAGYPAPA Há...há... hát mé...mé... még é...é... én!

ROBERT PAPA Hohó! odaajándékozná azt a húsz évet, mi?... Volna egy kis encsembencsem...

JACQUES PAPA Ami belefér!

JACQUES MAMA Büszke lehet rá. Ezt aztán a szerencse. Az én lányomnak csak egy van.

JACQUELINE Ne bánkódjál, mamus!

JACQUES PAPA (*Jacqueline-nak*) Erről is az anyád tehet.

JACQUES MAMA Ejnye, Gaston, miért szidsz állandóan?

JACQUELINE Ünnepi ez a nap, papa, most igazán nem kéne!

ROBERT PAPA (*Jacques-nak*) Magának egy szava sincs? Csókolja meg!

JACQUES NAGYMAMA Ó, édes fiacskáim... Adhatok egy jó tanácsot?... Eh, szarok rátok!

ROBERT MAMA Jaj, de édesek! Csuda!

JACQUES MAMA (*Jacques-nak*) Mondd, hogy boldog vagy!

JACQUES PAPA (*Jacques-nak*) Végre férfi lettél. Megtérül a befektetésem.

ROBERT MAMA Nosza, kedves vőm!

JACQUELINE Nosza, bátyám, nővérem!

ROBERT PAPA Jól kijöttök majd egymással.

JACQUES MAMA (*Gastonnak*) Ó, igazán remekül összeillenek, és minden egyéb, amit ilyenkor mondani szokás. (*Robert papa és mama, valamint Jacques papa és Jacqueline vele mondják*) Ó, gyermekeim!

Lelkesen tapsolnak

JACQUES NAGYPAPA Hej, egy korhely...

JACQUES Nem! Nem! Nekem ez nem elég! Olyan kell, amelyiknek három orra van. Legalább három.

Mindenki megdöbben

JACQUES MAMA Jaj, de undok!

JACQUELINE (*vigasztalja az anyját, de közben a bátyjához intézi a szavait*) És arra nem gondolsz, hány zsebkendőre lesz szüksége a télen?

JACQUES Kisebb gondom is nagyobb nála. Különben is benne lesz a hozományban.

Roberte-nak fogalma sincs, hogy mi történik körülötte. A nagyszülők kívül vannak a cselekményen. Az öreg olykor énekelni szeretne, az öregasszony meg tanácsot adni. Néha táncra perdülnek; úgy csinálnak, mintha követnék az eseményeket

JACQUES PAPA Én veszem a kalapom! Veszem a kalapom. (*A fiának*) Hát már nem vergődik túlsúlyra benned a lelki finomság? Esztelen! Hallgass rám: az éremnek két oldala van, de a harmadik oldal ér a legtöbbet. Amit mondtam, megmondtam. Egyébként számítottam rá.

ROBERT MAMA Kínos... Kínos... De nem olyan nagyon... Ha csak ez a baj, ezen még segíthetünk!

ROBERT PAPA (*kedélyesen*) Nem számít, hölgyeim és uraim, semmi az egész. (*Vállon veregeti a zaklatott Jacques-ot*) Erre is számítottunk. Rendelkezésére áll a másik egy szem lányunk. És annak, kérem, ki van a három orra hiánytalanul.

ROBERT MAMA Triplaorrú. Kijött neki. És bejött neki.

JACQUES MAMA Ó, micsoda megkönnyebbülés... merthogy a gyerekek jövőjéről van szó... Bravó!... Hallod ezt, Jacques?

JACQUELINE Hallod, nyuszika?

JACQUES PAPA Hát, tegyünk még egy próbát. De én már nem nagyon bízom benne. Csak a maguk kedvéért...

Dühös pillantásokat lövell a fiára

JACQUES MAMA Ó, Gaston, ne beszélj így! Én reménykedek. Minden jóra fordul.

ROBERT PAPA Nyugalom, nyugalom! Csodálkozni fognak. (*Kézen fogja Roberte-t, kifelé vezeti, visszanéz*) Csodálkozni fognak.

Jacques papa dühösködik: Jacques mama nyugtalanul, de reménykedve tekinget a fiára, Jacqueline szigorúan és rosszallóan méregeti a bátyját. Robert mama csupa mosoly

ROBERTE (*a küszöbről*) Búcsúzom a jelenlévőktől.

Pukedlizik

JACQUES MAMA Pedig milyen kis aranyos!

ROBERT MAMA Semmi baj, ha mondom. A másik is tetszeni fog, majd meglátja.

JACQUES Három orra legyen! Legalább három! Igazán nem kérek lehetetlent.

JACQUELINE A nefelejcs nem tigris . . . ezzel mindent elmondtam.

Robert papa kézen fogva bevezeti Roberte II-t, aki ugyanolyan ruhát visel, mint a másik Roberte – a két szerepet egyébként ugyanannak a színésznőnek kell játszania –; az arca szabadon van, jól látható a három orr. (Valójában nem egyszerűen három orra van Roberte-nek, hanem három arca, három profilja. A bemutatón – Théâtre de la Huchette, 1955. október – Jacques Noël picassói terve alapján Roberte-nak négy szeme, három orra, három szája volt. Réműletes és szép volt, mint egy sokarcú keleti istenség)

JACQUELINE Megható! Ó, bátyám, ennél többet már igazán nem kívánhatsz.

JACQUES MAMA Ó, gyermekem! Gyermekeim! (*Robert mamának*) Pizkosul büszke lehet rá.

ROBERT MAMA Kicsit . . . nagyon . . . szívből . . . igazán . . . Hát persze.

ROBERT PAPA (*Jacques elé vezeti a lányát*) Szerencséje van, kedves barátom. Burokban született. A kívánságát rendkívül meghallgatta az ég. Ímhol, ímhol a háromorrú menyasszony!

ROBERT MAMA Ímhol a háromorrú menyasszony!

JACQUELINE Ímhol a menyasszonyod.

JACQUES MAMA Látod, bogárkám, ő a tiéd, ő a te kis háromorrú menyasszonykád, pont olyan, amelyet kívántál.

JACQUES PAPA Hé! mi van? Egy szavad sincs? Nem látod? Itt áll előtted álmaid asszonya, a háromorrú nő.

JACQUES Nem. Ez nem kell. Nem elég csúnya. Sőt egész tűrhető. Sokkal csúnyábbak is vannak. Én egy sokkal csúnyábbat akarok.

JACQUELINE Azt se tudja, mit akar.

ROBERT PAPA Ez már azért erős. Tűrhetetlen. Megengedhetetlen.

ROBERT MAMA (*Robert papának*) Remélem, nem hagyod, hogy csúfot üzzenek a lányodból, feleségedből és tenmagadból. Kelepcébe csaltak bennünket, hogy aztán röhöghessenek rajtunk.

JACQUES MAMA (*zokog*) Ó, jaj, Szűz Máriám! Jacques... Gaston... Jacques, te háládatlan fiú. Ha ezt előre látom, legjobb lett volna, ha ott fojtalak meg az utolsó bölcsődben tulajdon anyai kezemmel. Vagy ha elvetélek. Vagy meg se fogamzom. Én, én, aki olyan boldog voltam, amidőn a szívem alatt hordtalak téged... egy fiút... mindenkinek mutogattam a fényképedet, a szomszédoknak, a zsaruknak... Ó, én boldogtalan anya!

JACQUELINE Mama! Mama!

A nagymama tanácsot szeretne adni, a nagypapa énekelni próbál

ROBERT PAPA Na, nem! Nem! Ezt nem fogják ilyen könnyen megúszni!

ROBERT MAMA Jaj, csak nehogy emberhalál legyen!

ROBERT PAPA Elégtételt követelek, bocsánatkérést, magyarázatot, mossák patyolattisztára a becsületünkön esett foltot, amelyet már soha többé nem lehet eltüntetni, merthogy örökre ott marad a pöcsét...

JACQUES MAMA Jaj! jaj! jaj! Ha azt hallom, hogy pöcsét, mindig csak úgy reszket a bensőm, mert úgy érzem, hogy a sorsunk megpöcséteződött.

JACQUELINE Mamus, mamus! Ne kergesd magad örületbe, mert annak a pöcsétnek is te iszod meg a levét!

JACQUES PAPA Nincs mit tenni. Így akarta a sors. (*A fiának*) Minősít-

hetetlenül viselkedsz, e perctől fogva nem várhatsz tiszteletet. Ne is számíts rá!

JACQUES MAMA Ó! Ó! jaj nekem!

JACQUELINE Anyuci, anyuci, édes anyuci!

JACQUES Nem elég csúnya.

ROBERT MAMA Ó, a pimasz! (*Jacques mamának*) Ez szégyen, asszonyom!

JACQUELINE (*Robert mamának*) Ne bántsa! Mindjárt rosszul lesz.

ROBERT PAPA (*Jacques-nak*) Azt mondd meg, barátocskám, hogy mi a fenét akarsz! Az én lányom nem elég csúnya neki . . .

ROBERT MAMA (*Jacqueline-nak*) Szarok rá, hogy rosszul lesz-e az anyucikád. Úgy kell neki!

ROBERT PAPA (*Jacques-nak*) Még hogy nem elég csúnya! Megnézted egyáltalán?

JACQUES Nem elég ronda, és kész.

JACQUES PAPA (*a fiának*) Te nem tudod, mit beszélsz.

JACQUES MAMA Ó! Ah! Ah! Repülősót!

ROBERT PAPA Nem elég csúnya! Az én lányom? akinek én a lehető legkiválóbb nevelést adtam? Nem térek magamhoz. Még ilyet!

JACQUELINE El ne ájulj! Most jön csak a csimborasszó!

ROBERT MAMA Intézkedni kell. Követelj szankciókat!

JACQUES MAMA (*Jacqueline-nak*) Milyen cimbora szó!

JACQUELINE (*az anyjának*) Nem cimbora szó! . . . csimborasszó . . .

JACQUES PAPA Most már elég! Senki sem tehet róla.

ROBERT MAMA De igenis maguk tehetnek róla! Rohadt, szemét banda! Fasiszták! Mázlisták! Szangvinisták!

JACQUES MAMA Ah! Ó! . . . Sokáig tart még?

JACQUELINE Nem hiszem.

JACQUES MAMA Ah! Ah! Ah!

JACQUES Most mit csináljak? Nem elég csúnya, punktum.

ROBERT MAMA Tovább sérteget bennünket ez a tacsó.

JACQUES PAPA Nem ért a nőkhöz.

ROBERT PAPA (*Jacques-nak*) Mit pózolsz, nem vagy fotogén! Nehogy azt hidd, hogy túljársz az eszünkön!

JACQUES Nem ronda, nem ronda, nem ronda! Egy állapotos egér se vetélne el tőle . . . direkt szép.

ROBERT MAMA Hozzatok egy állapotos egeret, mibe fogadunk, hogy elvetél!

ROBERT PAPA Á, csak blöfföl. Tudja a kis mocsok, hogy a mi lányunk elvetélne. Na, de nem úgy van ez! Ezt nem viszik el szárazon. Én most úgy...

Közbelépnek a nagyszülők: tanács, éneklés

ROBERT MAMA (*a férjének*) Nagyon kérek, Robert Cornélius, ne tedd, ne tapadjon vér a kezedhez, ne add gyilkosságra a fejed, majd közvetlenül a törvényes szervekhez fordulunk, a bírói hatathatósághoz az összes esküdtszékletekkel egyetemben.

JACQUES PAPA (*irtózatosságon*) Nekem ebből elég! (*Jacques-nak*) Becstelen! Örökre megbecstelenítelek, mint kétéves korodban. (*A többieknek*) És magukat is megbecstelenítem, mindannyiukat!

JACQUES Helyes. Nagyszerű. Majd elmúlik.

Jacques papa megindul a fia felé. Elviselhetetlen a feszültség, de akkor

JACQUES MAMA Ah! Ah! Ah!... Ka-ka-ka-ka...

Elalél

JACQUELINE Anya! Anya!

Feszült csönd

JACQUES PAPA (*a fiának*) Hazudtál nekünk. Sejtettem. Engem nem lehet becsapni. Megmondjam, mi az igazság?

JACQUES Mondd! Hiszen a gyermekszájban az igazság.

JACQUES PAPA (*a fiának*) Hazudtál nekünk...

JACQUELINE (*az anyja fölé hajol*) Mama... ma...

Elharapja a szót, az idősebb és az ifjabb Jacques-ra függeszti a tekintetét, amiként a többiek is. Jacques mama magához tér, hogy hallja az atyai szót

JACQUES PAPA (*a fiának*) . . . hazudtál, amikor becsületszavadra kijelentetted, hogy imádod a szalonnás krumplit. Nem volt benned szemérem, sem érem, hazudtál, hazudtál, hazudtál. Aljas fondorlattal válaszoltál mindazon megítéltetésre, amelyben gyermekkorod óta részesítettünk ebben a hosszú hagyományokra visszatekintő házban. Kimondom az igazságot: te nem szereted a szalonnás krumplit, soha nem is szeretted, és soha nem is fogod szeretni!

Döbbenet, szent borzadály, néma áhítat. Nagymamai jó tanács. Nagy-papai dalolás

JACQUES Utálom.

ROBERT PAPA Micsoda cinizmus!

JACQUELINE Hát igen. Az én fivérem! Rémes krémes.

ROBERT MAMA Boldogtalan szülők elfajzott ivadéka!

JACQUES MAMA Ja-ha-ha-haj!

JACQUES PAPA Szolgáljon nekünk intő példaként!

JACQUES Intő példa vagy nem intő példa . . . nektek az már tökmindegy . . . Nem tudok, mit csinálni, ilyenek születtem . . . Mindent megtettem, ami tőlem telt . . . (*Elhallgat*) Vagyok, aki vagyok . . .

ROBERT MAMA (*suttogva*) Micsoda érzéketlen lélek! Egyetlen arcizma sem rándul . . .

ROBERT PAPA (*suttogva*) Egy idegen. Hidegen hagyja a szülei bánata.

A szereplők – Jacques kivételével – összenéznek. Jacques-ra néznek, ahogy ott ül a karosszékekben, aztán megint összenéznek. Jacques szavai néma borzadállyal töltötték el őket: ez a Jacques, ez csakugyan egy szörnyeteg! Lábujjhegyen kivonulnak. Roberte II., aki mindvégig meg se mukkant, de tanácstalan és segélykérő taglejtéseivel, csüggedt viselkedésével tanújelét adta, hogy nem közömbös számára, ami körülötte folyik, most végképp nem tudja, mit csináljon. Indulna a szülei után, már tesz is egy lépést az ajtó felé, de az apja intésére megdermed

ROBERT PAPA (*a lányának*) Itt maradsz . . . Strázsálj, és teljesítsd a kötelességedet!

ROBERT MAMA (*érzelgősen*) Maradj, boldogtalan, a szerelmeseddel, hiszen te vagy az ő reménybeli hitvese!

Roberte II. szemlátomást kétségbe van esve, de engedelmeskedik. Jacques papa, Jacques mama, Jacqueline, Robert papa és Robert mama borzadva osonnak kifelé, meg-megállnak, hátratekingetnek, sutyorognak

- Nem szereti a szalonnás krumplit.
- Nem szereti.
- Utálja.
- Mindketten megérik a pénzüket.
- A zsák meg a foltja.
- Ezek a mai gyerekek...
- Nem lehet számítani rájuk.
- Nem szeretik a szalonnás krumplit.

Kimennek. A nagyszülők is, ők sokkal vidámabbak, nem értik a helyzetet... Az egész társaság ott marad az ajtó mögött; hallgatóznak, leskelődnek; be-bedugják a fejüket, egyszerre ketten, hárman is. Csak a torz ábrázatuk látszik, a testük nem. Roberte II. nagy nehezen elszánja magát, és szerény, alázatos tartásban leül Jacques-kal szemben; Jacques-on még mindig rajta van a kalapja, mogorván néz. Egy ideig hallgatnak

ROBERTE II. (*igyekszik felkelteni az érdeklődését, aztán – fokozatosan – meghódítani*) Nekem nagyon vidám az alaptermészetem. (*Síri hangja van*) Majd meglátja, ha akarja... olyan kis hóbortos vagyok... magam vagyok a vidámság a bajban... a munkában... a romlásban... a gyászban... ó, ó!... kenyér, béke, szabadság, gyász és vígság... (*Zokogva*) Azt mondják rám, hogy a megtestesült jókedv vagyok... a víg sanyarúság... (*Jacques hallgat*) Gondolkozik? Én is szoktam néha. De csak a tükörben. (*Idő múltával úgy neki-bátorodik, hogy feláll, járkál, odamegy Jacques-hoz, megérinti, egyre magabiztosabb*) A halál vígsága vagyok az életben... életöröm, halálöröm. (*Jacques konokul hallgat*) Úgy is becéztek, hogy Oroszlán...
JACQUES Orros lány?

ROBERTE II. Nem, Oroszlán. Merthogy úgy bömböltem . . . Tudja, uram

Különbet nálam nem talál sehol,
 Dévaj vagyok, jó lélek és frivol.
 Jó lélek és frivol én nem vagyok,
 Gyomot a kertben soha nem hagyok,
 A munkát nagyon kedvelem,
 Könnyű, nehéz: mindegy nekem.
 Az biztos, hogy jól jár velem.
 Van rossz és van jó oldalam,
 Él majd mellettem boldogan.
 Játsszom zogorán,
 S mindent tudok ám,
 Alapos a nevelésem,
 A jó modor erősségem . . .

JACQUES Beszéljünk másról.

ROBERTE II. Ó . . . értem én, maga más, mint a többiek. Maga felsőbbrendű lény. Felejtse el, amit mondtam . . . de van itt valami, ami érdekelni fogja.

JACQUES Engem csak az érdekel, ami igaz.

ROBERTE II. Meg akartam fürdeni. Egyszer csak észrevettem, hogy egy hófehér tengerimalac telepedett a színültig teli kádba. A víz alatt lélegzett. Odahajoltam, hogy közelebről szemügyre vegyem: épp csak hogy remegett a pofácskája. Meg se mozdult. Szerettem volna belenyúlni a vízbe, hogy megfogjam, de féltem, hogy megharap. Azt mondják, hogy nem harapós, de ez nem olyan biztos. Jól látott engem, szemmel tartott, ott volt egész közel. Résnyire nyitotta a fél szemét, és rezzenetlenül nézett. Olyan volt, mintha nem is élne. Pedig élt. Csak profilból láttam. Szemből is látni akartam. Felém fordította kis fejét a picike szemével, de a teste meg se moccant. Kristálytiszta volt a víz, így hát jól láthattam, hogy van a homlokán két sötét . . . talán barna . . . folt. Nézem, nézem, hát látom ám, hogy lassan növekszik az a két dudor . . . két pirinyó nedves, puha tengerimalac cseperedett ott, a kicsinyei . . .

JACQUES (*fagyosan*) Apró állat a vízben, az betegséget, rákot jelent. Úgy bizony, a rákot látta álmában. Halálbiztos.

ROBERTE II. Tudom.

JACQUES Mondok valamit: maga bizalmat ébreszt.

ROBERTE II. Beszéljen!

JACQUES Én már majdnem tizennégy éves voltam, amikor születtem. Hát ezért volt könnyebb rájönnöm, hogy mi az ábra. Egykettőre rájöttem. De nem akartam elfogadni a helyzetet. És ezt kerek perc megmondtam. Nem vette be a gyomrom. Nem azoknak mondtam meg, akiket maga is ismer, akik az előbb még itt voltak, hanem másoknak. Akiket maga is ismer, azok nem nagyon értik, de érezni azért érezték, és azt ígérték, hogy majd orvosolják. Ígértek medáliát, patáliát, kaméliát, új faliszőnyeget, bűgő gordonhangokat. Fűt, fát. De én nem alkudtam. Megesküdtek, hogy elégtételt adnak. Megesküdtek égre-földre, mindenre, ami szent, hivatalos, hatósági, elnöki ígéretet tettek. Törvénybe iktatva... Egyéb bírálattal is illetem őket, és a végén kijelentettem, hogy értsék meg, inkább visszavonulok. Azt válaszolták, hogy nagyon fogok hiányozni nekik. Egy szó, mint száz, föltétlen feltételeket támasztottam. Mire azt mondták: az mindjárt más. Meghosszabbítják a szükséges intézkedéseket. Rimánkodtak, hogy ne hagyjak föl a reménnyel, a megértésemre hivatkoztak, az érzelmeimre, a szeretetemre, irgalmamra. Biztosítottak róla, hogy nem tart sokáig. Szerény személyem pedig a legnagyobb becsben lesz tartva... Hogy levegyenek a lábamról, utazásokat szerveztek, és mindenfélét megmutattak nekem, pusztaféléket, hegyféléket, egynéhány óceánt... no persze tengerit... egy csillagot, két igen jól sikerült katedrális. A puszták nem is voltak rosszak... és én hagytam magam lépre csalni! Minden hamisítvány volt... Hazudtak nekem. Hosszú-hosszú évszázadok teltek el. A jóságról papoltak mind... de közben véres kést rejtegettek a kebelükben... Érti? És én csak vártam, vártam türelmesen. Úgy volt, hogy értem jönnek. Tiltakozni akartam, de már senki se volt ott... csak ezek, akiket maga is ismer, ezek a semmirekellők. Becsaptak... És hogy jutok ki? Minden ajtót és ablakot eltorlaszoltak levegővel, leszerelték a lépcsőket... A padlás felé zárva az út, fölfelé is, pedig azt ígérték, hogy mindenfelé rejtekajtók lesznek... Bárcsak megtalálnám őket! Nincs maradásom. Ha nem lehet a padlás felé, ott a pince... Még

mindig jobb lefelé kijutni, mint maradni. Minden jobb, mint ez a mostani helyzetem. Még egy új helyzet is.

ROBERTE II. Ó, igen, a pince . . . ismerem ezeket a rejtekajtókat.

JACQUES Mi egész jól megértenénk egymást.

ROBERTE II. Lovaim vannak, csődörök, meg kancák, másom nincs is, szereti őket?

JACQUES Igen, mesélje el nekem a lovait!

ROBERTE II. Van nekem ott egy szomszédom, egy molnár. Van egy kancája, és az két kedves kis csikót ellett. De csuda aranyosat. A szuka is lefialt az istállóban, annak is két kölyke született. A molnár meg véletlenül a csikókat fojtotta a tóba a kutyakölykök helyett.

JACQUES Jaj, jaj!

ROBERTE II. Amikor rájött, hogy mit csinált, már késő volt. Nem tudta őket megmenteni.

JACQUES (*tetszik neki, mosolyog*) Tényleg? Hm . . .

Ahogy a történet előrehalad, Jacques egyre szélesebben mosolyog, de egyelőre nem veszi el a nyugalmát

ROBERTE II. (*a játék eleinte igen lassú, színpadias: fokozatosan felgyorsul és felerősödik, a jelenet végére aztán újra lelassul*) Nem tudta őket megmenteni. Csakhogy nem is a csikókat fojtotta meg. Visszament a molnár az istállóba, és látja ám, hogy ott vannak a csikók az anyjuk mellett, a kiskutyák is ott vannak az anyjukkal, az még ugatott is. Igen ám, de a saját gyermeke, a nemrég született csecsemő, az bizony nem volt ott az anyja mellett, a molnárné mellett. Így tehát őt dobta be a vízbe. Szaladt gyorsan a tóhoz. A gyermek feléje nyújtotta a karját, és azt kiáltozta: Papa, papa . . . Szívszorító volt. Már csak a kis karja látszott, amint azt kiáltozza: Papa, papa! Mama, mama! És elmerült. Azzal vége. Volt, nincs. Soha többé nem látta. A molnár megőrült. Megölte a feleségét! Mindent összetört. Felgyújtott. Felakasztotta magát.

JACQUES (*nagyonetszik neki a történet*) Micsoda tragikus tévedés! Fel-séges tévedés!

ROBERTE II. De a csikók ott nyargalásznak a réten. A kiskutyák jól megnőttek.

JACQUES Szeretem a lovait. Részegítők. Mondjon el még egy kutyát és egy lovat!

ROBERTE II. Azt, amelyik elsüllyed a mocsárban, az élve eltemettet, amelyik hét határra bömböl, hányja-veti magát, és megremegetteti a sírját a halála előtt?

JACQUES Azt vagy egy másikat.

ROBERTE II. Amelyik a Szaharában él, a sivatagi városban?

JACQUES *(nem tudja leplezni a kíváncsiságát, egyre hangosabban)* A sivatagi metropolis! . . .

ROBERTE II. Ahol minden téglából épült, téglából vannak a házak, és perzsel a macskakő . . . alant forog a tűz . . . a száraz levegő, a vörös por . . .

JACQUES Porláng.

ROBERTE II. A lakói rég meghaltak, aszott holttestek a házakban.

JACQUES A csukott ablaktáblák mögött. Az izzó ablakrácsok mögött.

ROBERTE II. Sehol egy lélek a kihalt utcákon. Sehol egy állat. Egy madár. Egy fűszál, még ha száraz is. Sehol egy patkány, egy légy . . .

JACQUES Jövőm metropolisa!

ROBERTE II. Egyszer csak távoli nyerítés . . . nyihaha! közeledik . . . nyihaha! nyihaha!

JACQUES *(felderül)* Igen, ez az! Nyihaha! Nyihaha!

ROBERTE II. Vágta . . . vágta . . .

JACQUES Nyiiiihaha!

ROBERTE II. Ott van! Ott . . . Az üres téren . . . Nyerít, körbevágat, vágat körbe-körbe.

JACQUES Nyihaha! Nyihaha! Vágtat, teljes erejéből vágat. Igen . . . Nyihaha, vágat, vágat, gyorsabban, gyorsabban, egyre gyorsabban.

ROBERTE II. Csattog a patkó, csitt-csatt, csitt-csatt, szikrát ver a patkó, csitt-csatt, csitt csatt . . . sss . . .

JACQUES *(nevet)* Igen, igen . . . Bravó! Tudom, hogy mi fog történni. De gyorsan, gyorsan, a folytatást! Bravó . . .

ROBERTE II. Fél a csődör . . . reszket . . .

JACQUES Igen! Bravó . . . Nyerít, üvölt félelmében, nyihaha . . . Üvölt a félelemtől . . . Nyihaha! Siessünk . . . siessünk . . .

Lángoló sörény suhan át a színen

ROBERTE II. Ne féljen, nem menekülhet... Köröz, körbe-körbe vágat...

JACQUES Bravó! Ez az! Tudom már... Látom... Szikra pattan a sörényébe... Rázza a fejét... Á! Á! Á! Égeti! Fáj!

ROBERTE II. Fél. Vágat. Körbe-körbe. Ágaskodik.

JACQUES Lángra lobban a sörénye, az a gyönyörű sörénye... Üvölt, nyerít. Nyihaha! Felcsap a tűz. Lángol a sörénye. Ég! Ég! Nyihaha! Ég! Nyihaha!

ROBERTE II. Minél gyorsabban vágat, annál jobban ég. Őrjöng, fél, fáj neki, fáj, fáj, fél, fáj... az egész teste meggyullad, lánggal ég.

JACQUES Nyihaha! Megbokrosodik, ágaskodik. Szökken a láng, a láng, a láng. Üvölt, ágaskodik. Fékezze meg, Roberte, fékezze meg! Várjon még, ne olyan gyorsan!

ROBERTE II. (*félre*) Ó, a keresztnevemen szólított... Szeretni fog.

JACQUES Túl gyorsan ég... hamar vége lesz... Tartsd ébren a lángot!

ROBERTE II. Nem lehet megfékezni a tüzet, lángcsóvák csapnak ki a fülén, az orrlikán, tüzet és füstöt okád...

JACQUES Üvölt félelmében, üvölt fájdalomában. Magasra ágaskodik. Szárnyai vannak, lángcsóvás szárnyai.

ROBERTE II. Milyen szép! Rózsaszínű, olyan, mint egy hatalmas lámpaernyő. Menekülne. Megtorpan, nincs menekvés... Vörösen izzanak, füstölögnek a patkói. Nyihaha! Belül, az átlátszó bőr alatt, izzik a tűz. Nyihaha! Lángol. Eleven fáklya... Maroknyi hamu marad belőle... Nincs többé, de a távolból még mindig visszhangzik az üvöltése... egyre halkul... mintha egy másik mén nyerítene az üres utcákon.

JACQUES Kiszáradt a szám, megszomjaztam... Víz! Víz! Ó, hogy lángolt a csődör... milyen szép volt... micsoda lángok... ó! (*Kimerülten*) Szomjas vagyok.

ROBERTE II. Gyere... ne félj semmitől... Nedves vagyok... Sárból van a nyakláncom, nedvedzik a vesém, puha a medencecsontom, víz van a hasadékaimban. A nevem: Hasa Réka. Víz vesz körül. A szívem örül. Az ölemben tavak és mocsarak vannak... Agyagházban lakom. Ott ülök, húsölök. Pohos legyek a puha mohán. Csótányok,

ázkák mászkálnak, vartyognak. Átázott takarók alatt szeretkezünk, boldogság feszíti tagjainkat. Testedre fonódik a karom, mint a sikló, átfog puha combom. Belém hatolsz, és... és felolvadsz zuhogó hajamban. Csordog a szám, csordog a combom, csordog a csupasz vállam is, csordog a hajam, minden csordog és csurog, csordognak a csillagok, csordog, csurran, cseppen, csappan a világ.

JACQUES Csudálatos!

ROBERTE II. Helyezze magát kényelembe! Vegye le azt a... (*A kalapra mutat*)... ami a fején van. Mi az? Vagy ki az?

JACQUES (*még mindig elragadtatva*) Csu-dá-la-tos!

ROBERTE II. Mi az ott a fején?

JACQUES Találja ki! Olyan macskaféle. Kora reggel felveszem.

ROBERTE II. Gombocska?

JACQUES Egész nap a fejemen tartom. Nem veszem le se az asztalnál, se a szalonokban. De nem arra való, hogy köszönjek vele.

ROBERTE II. Bicska? Rocska?

JACQUES Néha fáj tőle a fejem.

ROBERTE II. Ócska borocska?

JACQUES Ellenáll a szélnek.

ROBERTE II. Szélmalmocska?

JACQUES Hideg, hideg.

ROBERTE II. Tornyocska?

JACQUES A víz alatt is megél.

ROBERTE II. Halacska?

JACQUES Fent tud maradni a víz felszínén.

ROBERTE II. Hajócska?

JACQUES Lapos.

ROBERTE II. Falapocska?

JACQUES Alapos.

ROBERTE II. Papocska?

JACQUES Nem.

ROBERTE II. Akkor szabad a macska.

JACQUES Kalapocska.

ROBERTE II. Ó, vegye le, Jacques, kedves Jacques! Nálam jól fogja érezni magát. Rengeteg van, tömérdek sok.

JACQUES Kalapocska?

ROBERTE II. Nem... macska...
 JACQUES Ó, te kis macska...

Leveszi a kalapját; zöld haja van

ROBERTE II. Ó, te kandúrmacska...
 JACQUES Te csacska nősténymacska!
 ROBERTE II. Kastélyom pincéje csupa macska...
 JACQUES Csupa macska.

ROBERTE II. Ott egyetlen szó nevezi meg a dolgokat: macska.
 A macska, az macska, az étel: macska, a rovarok: macska, a székek:
 macska, te: macska, én: macska, tehén: macska, az egyes számjegy:
 macska, kettes: macska, három: macska, húsz: macska, harminc:
 macska, az összes határozószók: macska, az előljárók: macska.
 Könnyű beszélni...

JACQUES Ha azt akarom mondani: aludjunk drágám!

ROBERTE II. Macska, macska.

JACQUES Ha azt: nagyon álmos vagyok, aludjunk...

ROBERTE II. Macska, macska, macska, macska.

JACQUES Azt: hozzá hideg nudlit, langyos limonádét és kávé nem
 kell...

ROBERTE II. Macska, macska, macska, macska, macska, macska,
 macska, macska.

JACQUES És azt, hogy Jacques és Roberte?

ROBERTE II. Macska, macska.

Felmutatja kilencujjú kezét, amelyet eddig a ruha alá rejtett

JACQUES Igen, igen. Könnyű beszélni... Sőt nem is érdemes...
 (*Észreveszi a kilencujjú kezét*) Jé, magának kilenc ujj van a bal kezén?
 Maga gazdag, elveszem feleségül...

*Sután átöleli. Megcsókolja Roberte II. orrait, egyiket a másik után –
 közben kacszva besorjázik Jacques papa, Jacques mama, Jacqueline,
 a nagypapa, a nagymama, Robert papa, Robert mama, nem szólnak
 egy szót sem, furcsa, nevetséges, bágyadt körtáncot lejtének a színpad*

közepén ügyetlenül ölelkező „ifjabb” Jacques és Roberte II. körül. Robert papa lassan, hangtalanul tapsol. Robert mama bambán mosolyogva összekulcsolja a kezét a tarkóján, és piruettezik. Jacques mama mozdulatlan arccal mulatságosan mozgatja a vállát. Jacques papa feltűri a nadrágszárát, és a sarkán jár. Jacqueline tekergeti a nyakát. Aztán guggolva táncolnak: ifjabb Jacques és Roberte II. nem mozdul a helyéről, de ők is összeguggolnak. A nagyszülők kábán vigyorognak egymásra, forgolódnak, aztán leguggolnak. A jelenetnek kínos érzést, szégyent kell ébresztenie a nézőkben. Csökken a fény. A színészek furcsa hangokat adnak ki, nyávognak, brekegnek. Elsötétül a szín. Egy ideig még látni, ahogy Jacques-ék és Robert-ék állati hagokat hallatva békaügetésben haladnak körbe, aztán már nem látni őket. Csak a vartyogásuk, sóhajtozásuk hallatszik, minden sötétségbe borul. Mindenki eltűnt, csak Roberte nem: fekszik vagy inkább kuporog, nyakig beborítja a ruhája. Csak sápadtan imbolygó, három orrú arcát látni és tekergőző kilenc ujját

Függöny

1950 nyarán